

MUTAXASSISLIKKA KIRISH FANINI OLIY TA'LIMDAGI O'RNI

*Andijon davlat pedagogika instituti,
Maktabgacha ta'lim kafedrası
katta o'qituvchisi.
Mukarramoy Xo'jabekova,
Maktubaxon Rahmatullayeva
Jalaquduq tumani,
1-umumta'lim maktabi o'qituvchisi*

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15226682>

Anotatsiya: Ushbu maqolada Mutaxassislikka kirish fani, fanni oliy ta'limda o'qitilishi, fanlar blokidagi o'rni va ahamiyati, fanning maqsadi, vazifalari va talabalar uchun qay darajada muhimligi ochib berilgan.

Kalit so'z: Oliy ta'lim, mutaxassislikka kirish, mutaxassis, islox qilish, ilg'or tajriba, kreativ texnologiya, fanlar bloki, o'quv reja, pedagog, qobiliyat, mahorat, texnologiya, metod.

Bugungi globallashuv davrida dunyo miqyosida ilm-fan va uning rivojlanishiga qaratilayotgan e'tabor hammamizga ma'lum. Hususan, respublikamizda ham ta'lim sifatini rivojlantirish va jahonning ilg'or tajribalarini o'rganish va ulardan oqilona foydalanish muhim vazifadir. Masalan, Oliy ta'lim tizimini tubdan islox qilishga oid bir qancha qaror va farmonlar qabul qilindi. [1] Aynan ushbu qarorlarning ijrosi sifatida oliy ta'lim muassasalarida “Mutaxassislikka kirish” fanining o'qitilishini o'rganib chiqdik.

Mutaxassislikka kirish fani birinchi kurs talabalariga o'quv yurtlarining qisqacha tarixiy taraqqiyoti, ularning tuzilishi va vazifalari, o'quv jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, o'qitish jarayonining asosiy shakllari, o'quv rejasining mazmuni, ilmiytekshirish ishlari, o'quv va ilmiy ishlarni bajarishda texnik vositalardan foydalanish, talabalarni huquq va burchlari, talaba trayektoriyasi va mustaqil ishlashni to'g'ri tashkil etish, kitob bilan ishlash, bibliografiya texnikasi kabilar bilan tanishtiradi. [2] Ushbu kursda o'quv materiallarning o'zlashtirilishi uchun nimalar qilinishi lozimligi, o'zlashtirishni hisobga olish, talabalarni nazoratlarga tayyorlash hamda ularni o'tkazishni tashkil etish, talabalar o'quv tadqiqot va ilmiy tekshirish ishlarining asosiy mazmuni, ularning turmushi, madaniyati va dam olishini tashkil etish, o'quv mehnati va turmush nafosati singari sohalarga ham alohida o'rin ajratiladi.

«Mutaxassislikka kirish» fanining boshqa fanlar bilan o'zaro aloqadorligi. «Mutaxassislikka kirish» fanining xususiyatlari shundan iboratki (uni qo'llash haqida gap ketganda), u tizimli, analitik, daliliy, ixtisoslashgan, umumlashtiruvchi, uslubiy, jamlovchi, vaqtinchalik, tekshiriladigan va ochiqdir. Aslida fan – nazariy dalillar haqida bilimlarni amalga oshirish va hosil qilish uchun ilmiy va mantiqiy mezonlarga ega bo'lgan usul. Ilmiy sohada rasmiy, tabiatshunoslik, ijtimoiy fanlar mavjud. Ijtimoiy fanlar tarkibiga: pedagogika, psixologiya, jamiyatshunoslik (sotsiologiya), tarix va iqtisodiyot kiradi. [3]

Ta'lim va tarbiya «Mutaxassislikka kirish» fanining asosiy tushunchalari hisoblanadi. Ta'lim – bilim berish, malaka va ko'nikmalar hosil qilish jarayoni, kishini hayotga va mehnatga tayyorlashning asosiy vositasi sanaladi. Ta'lim jarayonida ma'lumot olinadi va tarbiya amalga oshiriladi. Ta'lim tor ma'noda o'qitish tushunchasini anglatadi. Lekin u faqat turli tipdagi o'quv yurtlarida o'qitish jarayonini emas, oila, ishlab chiqarish va boshqa sohalarda ma'lumot berish jarayonini ham bildiradi. Ta'limning mazmuni va mohiyati jamiyatning moddiy va madaniy taraqqiyoti darajasi bilan belgilanadi. Ijtimoiy munosabatlar, umumiy ma'lumotga bo'lgan ehtiyoj, kishilarning kasbiy tayyorgarligiga, ta'lim haqidagi pedagogik g'oyalarga qarab kishilik jamiyati taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'limning mohiyati, metodi, tashkiliy shakllarini o'zgartirib boradi. Ta'lim mohiyati – e'tibori bilan dars berish jarayonini, ya'ni pedagog (o'qituvchi) faoliyatni, umuman o'quvchining bilish, o'rganish faoliyatiga rahbarlik qilishni hamda o'quv jarayonini, ya'ni o'quvchi faoliyatini bildiradi.

Ta'limning maqsadi obyektiv hayot talablariga muvofiq holda o'zgarib borani kabi, ta'limning xarakteri, yo'nalishi ham uning maqsadiga muvofiq o'zgarib boradi. [5] Ta'lim dialektik tarzda taraqqiy etib boradigan ichki ziddiyatlar jarayonidir. Ta'lim shaxsda bilish qobiliyatlarni, yuksak his-tuyg'ularni, idrok va tafakkurni tarkib toptiruvchi kuchli omildir. Ta'lim jamiyat qurilishining muhim muammolarini hal qilish – jamiyatning moddiy-texnika bazasini yaratish, ijtimoiy munosabatlarni tarkib toptirish, komil insonni tarbiyalashga yordam beradi.[6] Ta'lim o'quvchining bilish qobiliyatini o'stiruvchi asosiy omildir. O'quvchilar qobiliyatini o'stirishga qaratilgan tizimlar muayyan didaktik qoidalar tarzida namoyon bo'ladi. [7] Didaktik tamoyillarda ta'limning mazmuni va jarayonlariga qo'yilgan talablar belgilanadi. Ta'limning maqsadi va vazifalari ijtimoiy muhit, shuningdek, muayyan o'quv yurtlari funksiyasiga muvofiq tarixan o'zgarib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 yildagi PF-5847-son farmoniga asosan oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash
2. Mutaxassislikka kirish 1-qism [Matn] : darslik / Gulchehra Izbullayeva – Buxoro: Sadridin Salim Buxoriy, 2023.y.
3. Mutaxassislikka kirish. Darslik / Xolmanova Z.Toshkent.2022.y.
4. R.T.Gazieva, X.N.Ismatullayev, Ch.Ohunboboeva.O'quv qo'llanma. Toshkent.2018.y.
5. M.M.Xo'jabekova Art-terapiya,qo'llanma. Andijon.2024.y.
6. Mominova, G. (2023). MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTLARI TARBIYACHILARINING UMUMMADANIY KOMPOTENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. Science and innovation in the education system, 2(2), 122-126.
7. Iminova D. (2024). INNOVATIV LOYIHALAR VOSITASIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA O'QISH MOTIVATSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI. Экономика и социум, (5-2 (120)), 266-274.